

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 203/2013-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. júla 2013 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudcov Petra Brňáka a Marianny Mochnáčovej prerokoval sťažnosť V. K., B., a Ing. D. K., B., obaja zastúpení advokátom Mgr. M. H., B., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky, práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 112/2002 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. K. a Ing. D. K. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 112/2002 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 112/2002 p r i k a z u j e k o n a ť b e z z b y t o č n ý c h p r i e ť a h o v .

3. V. K. a Ing. D. K. priznáva finančné zadost'učinenie každému v sume 3 000 € (slovom tritisíc eur), ktoré j e O k r e s n ý s ú d B r a t i s l a v a I p o v i n n ý v y p l a t i ť i m d o d v o c h m e s i a c o v o d p r á v o p l a t n o s t i t o h t o n á l e z u .

4. Základné právo V. K. a Ing. D. K. na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 112/2002 p o r u š e n é n e b o l o .

5. V. K. a Ing. D. K. priznáva náhradu trov konania v sume 291,56 € (slovom dvestodeväťdesiatjeden eur a päťdesiatšesť centov), ktoré j e O k r e s n ý s ú d B r a t i s l a v a I p o v i n n ý z a p l a t i ť n a ú č e t i c h p r á v n e h o z á s t u p c u M g r . M . H . d o d v o c h m e s i a c o v o d d o r u č e n i a t o h t o n á l e z u .

6. V p r e v y š u j ú c e j č a s t i s ť a ž n o s t i n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. I. ÚS 203/2013-10 z 27. marca 2013 prijal na ďalšie konanie sťažnosť V. K. a Ing. D. K. (ďalej len „sťažovatelia“) vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 112/2002.

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že 2. januára 2001 bol Okresnému súdu Bratislava IV doručený žalobný návrh sťažovateľov a ďalších účastníkov konania v právnej veci o určenie spoluvlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Následne 19. júla 2002 bola vec v zmysle ustanovenia § 88 ods. 1 písm. h) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) postúpená okresnému súdu a je vedená pod sp. zn. 15 C 112/2002. Do podania ústavnej sťažnosti nebolo v predmetnej veci právoplatne rozhodnuté, a to napriek podanej sťažnosti na prietahy zo strany sťažovateľov. Sťažovatelia porušenie označených základných práv podľa ústavy a dohovoru vidia predovšetkým v neefektívnej činnosti okresného súdu, v dôsledku ktorej celková doba konania na prvom stupni presiahla dvanásť rokov.

3. Sťažovatelia k priebehu konania ďalej uviedli, že okresný súd sa správa pasívne, čo dokazuje fakt, že v priebehu dvanástich rokov nebolo vo veci nariadené ani jediné pojednávanie. Prietahmi v konaní podľa názoru sťažovateľov okresný súd znižuje možnosť preukázať skutkový stav veci, keďže viaceré osoby, ktoré mohli byť potenciálnymi svedkami v konaní, zomreli, resp. boli súdom uznané za nesvojprávne. K tomu taktiež podotýkajú, že predlžovanie súdneho konania mnohokrát vyhovuje jednej strane sporu, čím prestáva byť súd nestranným, a tak sa dostáva na stranu jedného z účastníkov sporu. V okolnostiach daného prípadu namietané prietahy sú v prospech protistrany sťažovateľov.

4. S poukazom na opísané skutočnosti sa sťažovatelia domáhajú, aby ústavný súd vyslovil, že ich základné právo garantované čl. 46 a čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v označenom konaní porušené bolo, okresnému súdu prikázal konať bez zbytočných prietahov, zaplatiť im každému finančné zadosťučinenie v sume 90 000 € z titulu majetkovej ujmy a 35 000 € z titulu nemajetkovej ujmy a náhradu trov konania k rukám ich advokáta.

5. Pri odôvodňovaní požadovaného finančného zadosťučinenia sťažovatelia poukázali na to, že zbytočnými prietahmi v konaní im vzniká majetková ujma, ktorá spočíva okrem iného aj v ušlom nájomnom z prenájmu nehnuteľnosti, ktorej vlastníctvo je sporné, čo tvorí predmet napadnutého konania pred okresným súdom. Sťažovatelia

súčasne vidia ujmu aj v samotnej dĺžke konania, pričom v tejto súvislosti zdôrazňujú základný právny princíp, že pomalá spravodlivosť je odmietnutá spravodlivosť.

6. Predsedníčka okresného súdu vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti z 29. mája 2013 zhrnula doterajší priebeh konania a konštatovala, že v dôsledku vysokého počtu vecí v oddelení v čase podania návrhu a pretrvávania tohto množstva do súčasnosti, ako i pre vady návrhu a procesné zmeny okresný súd nemohol vo veci rozhodnúť skôr. Subjektívne zavinenie zákonného sudcu či iných zamestnancov súdu predsedníčka súdu nezistila.

7. V súlade so súhlasom účastníkov konania ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie vo veci namietaného porušenia práva podľa označených článkov ústavy a dohovoru. Prerokovanie sťažnosti na ústnom pojednávaní vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou základného práva, ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných na meritórne rozhodnutie veci (napr. I. ÚS 157/02, I. ÚS 66/03, I. ÚS 255/08).

8. Vo vzťahu k namietaným základným právam podľa ústavy a dohovoru ústavný súd v prvom rade konštatuje, že pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy si osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (napr. rozhodnutia sp. zn. I. ÚS 28/01, I. ÚS 257/08). Ako ďalej z judikatúry ústavného súdu vyplýva, nemožno primeranosť dĺžky civilného konania vyjadriť numericky, v zmysle určenia lehoty jej trvania, ktorú je vždy potrebné považovať za primeranú a ktorej prekročenie by bez ďalšieho značilo neprimeranosť doby občianskeho konania s následkami v podobe porušenia označených základných práv. Primeranosť dĺžky civilného konania je potrebné skúmať a preverovať v každom prípade jednotlivo vo svetle konkrétnych okolností prerokovávanej veci. V tejto súvislosti už bol v judikatúre ústavného

súdu i v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva pomenovaný celý rad kritérií, podľa ktorých možno posudzovať primeranosť dĺžky konania s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu. Ide o charakter prerokovávanej veci, teda hlavne o jej skutkovú a právnu zložitosť, závažnosť, rozsiahlosť či obťažnosť dokazovania, ďalej o spôsob správania účastníkov a súdu v priebehu konania, o posúdenie prípadných osobitných okolností, ktoré môžu spôsobiť prieťahy v konaní, a tiež o to, čo bolo pri prerokovávaní veci pre sťažovateľa v hre, resp. aký malo konanie pre neho význam (porov. napr. rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva *Philis proti Grécku*, 1997, *Pélissier a Sassi proti Francúzsku*, 1999, I. ÚS 257/08, I. ÚS 413/08 alebo I. ÚS 322/2010). Pri zvážení už uvedených kritérií je ústavný súd toho názoru, že sporná záležitosť sťažovateľov nebola v primeranej lehote prerokovaná a najmä právoplatne skončená.

9. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd síce konštatuje, že predmetná vec sa po právnej a skutkovej stránke javí zložitejšou, avšak zároveň podotýka, že ani charakter prerokovávanej veci neodôvodňoval nutnosť konať bez meritórneho rozhodnutia tak neprimerane dlhú dobu. Nemožno tolerovať, aby zatiaľ len v jednom štádiu konania pred okresným súdom bola dĺžka konania viac ako 12 rokov, a to bez ohľadu na celkový rozsah nevybavenej súdnej agendy na okresnom súde zapríčinennej nižším či nedostatočným počtom sudcov a podobne.

10. Ústavný súd zdôrazňuje, že občianske súdne konanie, ktoré bez meritórneho právoplatného rozhodnutia trvá tak dlho, ako to je v danej veci, možno už len na základe celkovej dĺžky jeho trvania považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Po preskúmaní napadnutého konania ústavný súd ďalej konštatuje, že okresný súd v priebehu celého konania nepostupoval dôsledne, neorganizoval svoju prácu tak, aby v čo najkratšej dobe zadovážil dostatok relevantných dôkazov potrebných na rozhodnutie vo veci samej. V Občianskom súdnom poriadku je dosť procesných inštitútov, ktorých správne použitie zabezpečí, aby bolo rozhodnuté bez zbytočných prieťahov či v primeranej lehote (porov. § 6, § 100, § 114, § 117, § 119 a pod. OSP). Totiž požiadavku, aby ochrana práv bola poskytnutá v primeranej dobe, netreba osobitne odôvodňovať. Je zřejmé, že len rýchla ochrana subjektívnych práv môže

byť dostatočne spravodlivá a účinná, šetriaca náklady nielen účastníkov konania, ale aj samotného súdu a pôsobí aj preventívno-výchovne či stabilizujúco a dôveryhodne na ostatných občanov.

11. Ústavný súd berie do úvahy, že konajúci okresný súd vykonal vo veci niekoľko potrebných procesných úkonov, avšak ani táto skutočnosť nepostačuje na materiálnu garanciu ochrany základného práva sťažovateľov na konanie bez zbytočných prietáhov. K zbytočným prietahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu (senátu), ale aj takou jeho neefektívnou činnosťou, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania, čiže k právoplatnému rozhodnutiu vo veci. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru nestačí, aby súd vec len prerokoval alebo vykonal a vykonával rôzne procesné úkony (bez ohľadu na ich počet), ale je potrebné, aby vec právoplatne skončil.

12. Pri posudzovaní správania sťažovateľov v priebehu konania ústavný súd dospel k záveru, že aj sťažovatelia prispeli k predĺženiu konania. Ústavný súd poukazuje na viacero nekvalifikovaných podaní zo strany sťažovateľov, na ktoré okresný súd nútene reagoval procesnými úkonmi smerujúcimi k odstráneniu väd konania (uznesenia z 2. februára 2002, 6. apríla 2004, 25. mája 2005, 14. septembra 2009). Tieto skutočnosti ústavný súd zohľadnil pri určovaní primeraného zadosťučinenia vyjadreného peniazmi.

13. V období od 26. októbra 2005 do 20. júna 2006 a od 31. augusta 2010 do 6. októbra 2010 sa spis nachádzal na Krajskom súde v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) a keďže sťažovatelia označené obdobie konania pred krajským súdom nenamietali, ústavný súd sa ním bližšie nezaoberal. Uvedená skutočnosť však nemení záver ústavného súdu o existencii zbytočných prietáhov v napadnutom konaní pred okresným súdom.

14. Ústavný súd rovnako s ohľadom na označené kritériá posudzoval existenciu prípadných osobitných okolností, ktoré mohli spôsobiť prietahy v konaní, a uzavrel, že ani k týmto v konaní nedošlo. Napokon vzal ústavný súd do úvahy potrebu zistenia toho, čo bolo pre sťažovateľov v hre. V danom prípade išlo o určenie vlastníckeho práva

a eventuálnu náhradu vzniknutej škody, ktorá ovplyvňuje zdroj príjmu sťažovateľov, a preto právom žiadali o urýchlené skončenie veci a nastolenie právnej istoty.

15. Vzhľadom na uvedené skutočnosti a predovšetkým na celkovú dĺžku konania ústavný súd v bode 1 výroku nálezu vyslovil, že okresný súd v prerokovávanej veci porušil základné právo sťažovateľov konať bez zbytočných prietahov a skončiť vec v primeranej dobe v zmysle uvedeného čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorých porušenie sa namieta.

16. V nadväznosti na prvý bod výroku nálezu a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľom ústavný súd v bode 2 výroku tohto rozhodnutia prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietahov.

17. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia. Keďže ústavný súd rozhodol o tom, že bolo porušené základné právo sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia, ktoré je podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde náhradou nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Ústavný súd dospel k záveru, že iba konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, nie je dostatočným zadost'učinením pre sťažovateľov. Vzhľadom na okolnosti prípadu, povahu veci, celkovú dĺžku konania, ale v neposlednom rade aj správanie účastníkov konania, považuje ústavný súd v danom prípade sumu 3 000 € za zodpovedajúcu primeranému finančnému zadost'učineniu sťažovateľov za ujmu, ktorú zatiaľ utrpeli. Riadil sa pritom jednak judikatúrou ústavného súdu i judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, ale aj úvahou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie nemajetkovej ujmy, teda určitá satisfakcia za existujúci stav právnej neistoty, čo sa týka výsledku súdneho sporu zapríčineného výlučne súdom, a nie reparácia žalovaného nároku, o ktorom bude rozhodovať všeobecný súd. Preto žiadosti o priznanie

finančného zadosťučinenia v sume 90 000 € z titulu majetkovej ujmy nemohol vôbec vyhovieť a žiadosti o priznanie finančného zadosťučinenia v sume 35 000 € z titulu nemajetkovej ujmy každému zo sťažovateľom vyhovel len sčasti.

18. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia v bode 3.

19. Ústavný súd sa zaoberal aj namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ústavy. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu zmyslom a účelom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je zaručiť každému reálny prístup k súdu. Tomu zodpovedá povinnosť všeobecného súdu o veci konať a rozhodnúť (I. ÚS 62/97, II. ÚS 26/96). K porušeniu základného práva na súdnu ochranu by došlo vtedy, pokiaľ by komukoľvek bola odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a pokiaľ by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu (žalobe) fyzickej osoby alebo právnickej osoby (napr. I. ÚS 35/98). Ústavný súd ďalej konštatuje, že nečinnosť, resp. nesústreďený a neefektívny postup orgánu verejnej moci v konaní (v danom prípade okresného súdu), ktorá viedla k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, sama osebe neznamená aj porušenie jej práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Na to, aby takýto postup všeobecného súdu mal za následok porušenie základného práva na súdnu ochranu, musí dosiahnuť takú intenzitu, ktorá by v konečnom dôsledku znamenala odmietnutie reálneho prístupu k súdu, resp. k jeho rozhodnutiu v zmysle porušenie zákazu denegatio iustitiae, teda musí ísť o dlhotrvajúcu a súvislú nečinnosť, ktorá v čase podania sťažnosti ústavnému súdu pretrváva (podobne III. ÚS 283/08).

20. Posudzujúc všetky okolnosti daného prípadu, vrátane správania účastníkov konania a po preskúmaní postupu okresného súdu ústavný súd dospel k záveru, že právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ústavy porušené nebolo. Napriek skutočnosti,

že okresný súd postupoval v sťažovateľmi napadnutom konaní so zbytočnými priet'ahmi, a tým porušil ich základné právo zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu), vzhľadom na priebežné vykonávanie relevantných procesných úkonov a na absenciu dlhotrvajúcej a súvislej nečinnosti v napadnutom konaní je ústavný súd toho názoru, že intenzita, ale najmä povaha zbytočných priet'ahov v tomto prípade nedosiahla taký stupeň, ktorý by odôvodňoval záver o porušení týchto označených práv sťažovateľov.

21. Napokon ústavný súd rozhodol o náhrade trov konania sťažovateľov. S poukazom na § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde a § 11 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia v sume 291,56 € (2 úkony právnej pomoci v roku 2013, t. j. prevzatie a príprava zastúpenia, spísanie ústavnej sťažnosti v prospech každého zo sťažovateľov, po 130,16 €, krátených o 50 % a paušálna náhrada hotových výdavkov po 7,81 €). Sťažovateľom ústavný súd nepriznal náhradu trov konania za písomný súhlas s rozhodnutím veci bez nariadenia pojednávania, tak ako to požadoval ich právny zástupca, keďže nešlo o úkon vo veci samej a ani účelne vynaložený úkon, pretože takéto oznámenie mohlo byť súčasťou samotnej ústavnej sťažnosti, a nie samostatným podaním zaslaným až na výzvu ústavného súdu. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

22. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júla 2013